

KYRIEHans Furnée / *cursief tekst van Christiane*

Afgelopen dinsdag is Jet Verhaar-Schoneveld overleden. Jet was samen met haar man Jaap al heel lang nauw betrokken bij de Ekklesia en een trouwe bezoeker van onze vieringen. Zij heeft jarenlang deelgenomen aan het Bijbels leerhuis van Huib Godding en ook heeft ze ons jarenlang na de dienst van koffie voorzien. De begrafenis is dinsdag in Katwijk; tijd en plaats staan op de kaart. Wij gedenken Jet met veel genegenheid en dankbaarheid voor haar betrokkenheid bij de gemeenschap. En we noemen haar in ons gebed. Laten wij bidden:

O Heer God, tijdloze Metgezel

* Wij danken voor de Geest, die vaardig werd over de opstellers van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Uit vele landen samengebracht en onderschreven, klinkt daarin ook het lichtend spoor van de Bergrede.

Ontferm U over een wereld, waar deze Verklaring, deze oproep tot Gerechtigheid, nog maar al te weinig in praktijk wordt gebracht.

Tóch, "U weet, het komt goed". Maar wij moeten het doen. Immers, "we zijn uw evenbeeld".

Daarom *zingen* we O Heer God, Erbarmend, Genadig

* Wij weten ons –ook door U, Heer God- opgeroepen om de Universele Verklaring te maken tot een levende letter, werk in uitvoering, verwezenlijking van recht en vrede.

Zo vragen wij Uw bezieling om in eigen omgeving de Diaconie in ruime zin bij te staan: steun en toeverlaat, Gerechtigheid voor mensen die het niet goed gaat, die veel missen, soms zelfs een eigen land.

Versterkt U ons inzicht dat "Universeel", wat verder weg, ook wijst richting Oecumene.

En dan, Heer God, Erbarmend, die is de God van Sarah en Abraham, de God van Mozes en Maria, de God van Jezus, U vragen we: Zend Uw Geest hoe we die oecumene kunnen delen met zoveel mensen, die van huis uit bidden tot Alláh de Erbarmmer. Zij vereren in hún canon dezelfde Ibrahim, Maryam en Isa-Jezus, en met Saláam smeken ze om eenzelfde Vrede.

Ook met dat perspectief *zingen* we biddend 'O Heer God, Erbarmend'

* In de Universele Verklaring "heeft ieder mens ook plichten jegens de gemeenschap, om de vrije ontplooiing van elke Ander mogelijk te maken". Onder die dure plicht vragen wij U Heer God ons in te prenten om de Duurzaamheid niet te vergeten. Omdat een leefomgeving van Veiligheid en Gezondheid ook ménsenrecht is, zéker van Anderen die na ons komen.

En wilt U ons gedurig voorhouden dat de uitoefening van recht en wetten, waaronder het asielrecht, niet tekort mag doen aan de Gerechtigheid. Daarom danken wij U voor Uw Woord, ons richtsnoer, een moreel kompas dat nog uitgaat bóven compassie.

* Tot God bidden we om zélf te worden, te zijn en te handelen "Rijk aan Trouw" aan deze Beginselen. Dankbaar als we zijn voor allen die in kleine kring Gerechtigheid doen: hulp en zorg bieden aan die dat het meest behoeven; aan hen die onzeker zijn en zich bedreigd weten door ziekte of aanstaand verlies.

Zo bidden we U voor alle mensen die onrecht ervaren. Die aanlopen tegen vooroordelen, ook in de rechtspraak. Om een open en onbevangen blik bidden wij U. Om durf van hen die verantwoordelijkheid dragen.

Wij bidden U voor wie rouwen. In het bijzonder bidden wij U vandaag om hen die rouwen om Jet Verhaar. Wees bij haar man Jaap, bij Helma, Jetty en Doreen en bij alle kleinkinderen en partners. Troost hen en draag hen. Laat ons leven in een vertrouwen dat levenden en doden geborgen zijn in de palm van uw hand.

Bidden we voor iedereen en alles, wat opkomt in onze eigen onrust en stilte.....
Daarom danken we voor wat God ons ingeeft, en *zingen* “rijk aan Liefde, rijk aan Trouw”.

OVERWEGINGEN

Recht en gerechtigheid

Jan Slotboom

Recht en gerechtigheid, deze twee woorden zijn het thema van deze viering.

Recht, wat betekent dat eigenlijk? Komt dat woord ook in de Bijbel voor? Ja zeker, op veel plaatsen. Ik ga ze niet noemen, op één na, en dat is de tekst van zojuist Micha 6, vers 8:

Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
je weet wat de HEER van je wil:
niets anders dan **recht** te doen, trouw te betrachten
en nederig te gaan de weg van je God.

Opvallend is dat daar het woord ‘doen’ bij staat. Recht is dus geen abstract begrip, maar iets wat je doet. Iemand die recht doet, heet in de Bijbel een tsadiek, een gerechte, iemand die doet wat hij zegt. Daartegenover staat iemand die geen recht doet, die de verkeerde dingen doet. Dat noemt de Bijbel niet ‘een goddeloze’ zoals in veel vertalingen staat, maar een ploert, een schender. We hebben het als openingslied gezongen (psalm 1). Dat klinkt nogal heftig. Maar zo is de Bijbel. Doe je goed, of doe je slecht. Daar gaat het om.

Maar wat is dan ‘het goede doen’? Ook daar geeft de Bijbel voorbeelden van.

In de Bijbel gaat het nooit om de theorie, maar altijd om de praktijk. Wat moet je doen? “Heb je naaste lief, die is als jij, de vluchteling, de arme, doe hem recht”. Weer psalm 1.

Nu ‘**gerechtigheid**’. Is er verschil tussen recht en gerechtigheid? Er is een zegswijze: Het grootste recht is soms het grootste onrecht (Summum ius, summa iniuria). Hoe zit dat?

Wat recht is, is ons niet van bovenaf aangewaaid. Nee, onze wettelijk regels zijn allemaal bedacht door mensen die dat met elkaar hebben afgesproken. Die regels zijn feilbaar en kwetsbaar, en moeten daarom regelmatig aangepast worden. Daar komt bij dat regels altijd moeten worden uitgelegd. Woorden zijn nooit duidelijk. Altijd is interpretatie nodig.

Voor de uitleg van de wet, kan je kijken naar de bedoeling van de wetgever. Wat heeft die bedoeld? Dat kan je nalezen in de Memorie van toelichting. Uiteindelijk beslist hier in Nederland de Hoge Raad over de juiste uitleg. Die let niet alleen op de letter, maar ook op de geest van de wet.

Het recht moet worden toegepast. Het moet gehandhaafd worden, zeggen we dan. Maar gaat dat altijd wel op een manier die tot gerechtigheid leidt, op een manier die rechtvaardig is? Het vluchtelingenbeleid, ik noem maar wat. ‘Niet meer dan zoveel vluchtelingen’. Moeten we niet veel meer rekening houden met de gevolgen voor het individu? Stomweg het recht toepassen leidt niet altijd tot gerechtigheid. Zo heeft het harde optreden van de Belastingdienst bij de vermeende fraude bij de kinderopvang bepaald niet geleid tot gerechtigheid.

Ik heb het nu over het handelen van de overheid dat onrechtvaardig kan zijn. Maar ook wij, mensen, burgers, ondernemers, zullen rechtvaardigheid moeten betrachten in ons handelen. De slimmeriken onder ons ontduiken de belasting natuurlijk niet. Nee, we ontgaan of ontlopen de belastingen.

We laten de winst terecht komen in een land met weinig of geen winstbelasting. Tel uit je winst! “We doen niets wat verboden is; we houden ons aan de wettelijke regels”, zeggen we dan. Maar is dat wel rechtvaardig? Hoe verhoudt zich dat met de winkelier om de hoek waar we wel eens boodschappen doen en die braaf belasting betaalt over zijn winst. ‘Wie de belasting ontduikt, besteelt zijn buurman’, luidt de bekende zegswijze. Wil je dat? Dan behoort je tot de mensen “die die bloed vergieten; aan hun vingers kleeft onrecht, hun handen zijn met smeergeld gevuld”, staat in de tekst van psalm 26. Nee, de Bijbel windt er bepaald geen doekjes om.

Soms is rechtvaardig handelen niet makkelijk. Rutte maakte zijn excuses voor het handelen van de overheid in de oorlog. Maar hoe zat het met de ambtenaren toen, de overheidsdienaren? Wat als ik toen ambtenaar was geweest? Had ik dan de Ariërverklaring ondertekend? Mijn vader, in 1940 jong ambtenaar en net verloofd, ondertekende die wel. Hij heeft daar later veel spijt van gehad. Maar wat hij dan moeten doen? Na een weigering volgde immers ontslag...

En wij hier, nu, in het rijke Westen, zijn wij onschuldig? Hoe vaak laten we niet goedkope kleding uit Azië bij ons thuis bezorgen? En toch maar weer een vliegvakantie. Wat zongen we net: ‘Breng mij tot inzicht, bevrijd mij, wek mijn geweten uit de ban van onbewustheid.’

Ik besluit: laten we met elkaar wetten maken en die toepassen op een humane wijze. Met respect voor elkaar. Met als leidend beginsel: Heb je naaste lief, want hij is als jij. Recht en gerechtigheid.

Recht en gerechtigheid in de geneeskunde.

Jan de Bruijne

Ik was 37 jaar huisarts in Leiden.

Geneeskunst, geneeskunde is: soms genezen, vaak geruststellen en altijd troosten.

Daarnaast was ik daadwerkelijk aanwezig bij vele bevallingen en werd ik in de loop der jaren toenemend geconfronteerd met meestal uitbehandelde, ernstig zieke patiënten, die mij hulp vroegen hun lijden te beëindigen: d.w.z. die mij verzochten óf om euthanasie, dat is levensbeëindiging door een ander, óf om hulp bij zelfdoding.

Bij mijn afstuderen legde ik de eed van Hippocrates af. Daarin staat:

“Ik zal gezondheid bevorderen, zorgen voor zieken en lijden verlichten.”

Maar doden? Mag dat? Heb ik het recht? Wettelijk? Religieus?

In Nederland werd de laatste 20 jaar van de vorige eeuw in breed medisch, juridisch, religieus en maatschappelijk verband over euthanasie gediscussieerd. Ook hier in de Leidse Ekklesia hebben we er vele gesprekken over gevoerd. Blij was ik, toen in 2002 (vlak na mijn pensionering), de euthanasiewet van kracht werd. Daarin staat: “Bij ondragelijk en uitzichtloos lijden is euthanasie of hulp bij zelfdoding, door een arts, toegestaan”. Voorwaarden zijn: een steunbetuiging van een deskundige tweede arts (een zogenaamde SCEN-arts) en melding bij de toetsingscommissie.

Ik ben verheugd met de wettelijke ondersteuning van een emotioneel zware daad.

Wat betreft het religieuze recht om te doden, 2 dingen:

-ten eerste: denkend aan de 10 geboden, het vijfde gebod: “gij zult niet doden” is bedoeld in de zin van: “gij zult niet doodslaan, je mag geen moord plegen”.

-ten tweede en tenslotte: wettelijk toegestaan doden als ultiem middel om ondragelijk en uitzichtloos lijden van mijn medemens te helpen beëindigen, zie ik als een daad van gerechtigheid en naastenliefde, en naastenliefde is voor mij de basis van mijn christelijke geloof.

Mattheüs 25

Herman Obdeijn

Een medebroeder en goede vriend van mij, lange tijd missionaris in Afrika, vroeg zich op een gegeven moment af wat de Kerk, het geloof, de dogma's nog voor hem betekenden.

Hij trok zich voor een half jaar terug bij de Benedictijnen in de abdij van Egmond voor bezinning.

Als herboren kwam hij daar vandaan. Ik vroeg hem: “Piet, wat geeft jou de kracht om door te gaan?”

Zijn antwoord: "Geloof in dogma's als de Drie Eenheid of de Onbevleete Ontvangenis van Maria, en officiële structuren van het Instituut Kerk interesseren mij niet zo erg meer. Mijn motivatie vind ik in de Evangelien, in de persoon van Jezus. Hij presenteert ons niet allerlei leerstellingen waarin we moeten geloven maar hij leert ons hoe te leven in deze wereld, hoe recht te doen aan onze medemens."

Samen kwamen mijn vriend en ik tot de conclusie dat de hele boodschap van Jezus ligt samen-gebald in hoofdstuk 25 van Mattheüs. Bij het Laatste Oordeel zullen alle volkeren verzameld worden voor het aanschijn van de Mensenzoon en zullen zij beoordeeld worden op wat zij hebben gedaan voor de zwakken in de samenleving. De Mensenzoon vraagt ons niet waarin we allemaal geloofd hebben. Vraag mij niet hoe dit zich precies verhoudt tot de 'Sola Fides' leer van de reformatie. Je zou bijna denken "Geen woorden maar daden".

Recht en rechtvaardigheid zijn niet te vatten in regeltjes. Het is de dagelijkse praktijk die telt, en dan heel in het bijzonder een open oog voor onrecht en ongelijkheid.

Wie naar de volgende passage uit Mattheus luistert, kan eigenlijk nooit tevreden achteroverleunen. In de mens om ons heen die een beroep op ons doet is het telkens Jezus die ons aankijkt en zegt: "Wat gij voor een van mijn geringste broeders (en ik denk ook 'zusters') hebt gedaan dat hebt gij voor mij gedaan."

Gelezen uit Mattheüs 25 "Het laatste oordeel"

31 Wanneer de Mensenzoon komt in zijn heerlijkheid en vergezeld van alle engelen, dan zal Hij plaats nemen op zijn troon van glorie.

32 Alle volken zullen voor Hem bijeengebracht worden en Hij zal ze in twee groepen scheiden, zoals de herder een scheiding maakt tussen schapen en bokken.

33 De schapen zal Hij plaatsen aan zijn rechterhand, maar de bokken aan zijn linker.

34 Dan zal de Koning tot die aan zijn rechterhand zeggen: Komt, gezegenden van mijn Vader, en ontvangt het Rijk dat voor u gereed is vanaf de grondvesting der wereld.

35 Want Ik had honger en gij hebt Mij te eten gegeven. Ik had dorst en gij hebt Mij te drinken gegeven. Ik was vreemdeling en gij hebt Mij opgenomen,

36 Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed, Ik was ziek en gij hebt Mij bezocht, Ik was in de gevangenis en gij hebt Mij bezocht.

37 Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden en zeggen: Heer, wanneer hebben wij U hongerig gezien en U te eten gegeven, of dorstig en U te drinken gegeven?

38 En wanneer zagen wij U als vreemdeling en hebben U opgenomen, of naakt en hebben U gekleed?

39 En wanneer zagen we U ziek of in de gevangenis en zijn U komen bezoeken?

40 De Koning zal hun ten antwoord geven: Voorwaar, Ik zeg u: al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan.

Herman: "Je zou denken, nu weten we het wel. Maar Jezus wilde het ons blijkbaar goed inprenten want Matheus vervolgt"

41 En tot die aan zijn linkerhand zal Hij dan zeggen: Gaat weg van Mij, vervloekten, in het eeuwig vuur dat bereid is voor de duivel en zijn trawanten.

42 Want Ik had honger en gij hebt Mij niet te eten gegeven. Ik had dorst en gij hebt Mij niet te drinken gegeven;

43 Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij niet opgenomen, naakt en gij hebt Mij niet gekleed; Ik was ziek en in de gevangenis en gij zijt Mij niet komen bezoeken.

44 Dan zullen ook zij antwoorden en zeggen: Heer, wanneer hebben wij U hongerig gezien of dorstig als vreemdeling of naakt of ziek of in de gevangenis, en hebben wij niet voor U gezorgd?

45 Daarop zal Hij hun antwoorden: Voorwaar, Ik zeg u: al wat gij niet voor een van deze geringsten hebt gedaan, hebt gij ook voor Mij niet gedaan.

46 En dezen zullen heengaan naar de eeuwige straf, maar de rechtvaardigen naar het eeuwige leven."